Gemeente Leudal
Ingekomen dd.
21 JAN 2026
Z/26/204042/633386

Aan:
College Van Burgemeester en Wethouders Gemeente Leudal,
Gemeenteraad van de Gemeente Leudal,
Raadsleden van de Gemeente Leudal.

Betreft: verzoek tot onttrekking aan de openbaarheid van de Spirwit In Buggenum.

Geacht College, geachte leden van de Raad,

Via de heemkunde "Stichting Buggenum door de eeuwen heen" (kortweg BddEh) heb ik kennis genomen van voornoemd verzoek.
Allereerst ter uwer informatie mijn achtergronden om aan te geven waarom ik naar u toe reageer op het verzoek tot onttrekking van de Spirwit.

Vanaf de oprichting van BddEh in 1985 ben ik er lid van. Na 52 jaar inwoner van Buggenum te zijn geweest zijn we verhuisd Dronten. Het voorzitterschap heb ik bijgevolg overgedragen en BddEh heeft mij benoemd als erelid.
In die lange periode heb ik veel kennis opgedaan van de landschappelijke opbouw en -samenhang van het dorp Buggenum en van het omringende landschap zoals het Buggenummerveld, het Buggenummerbroek en het Maasdal.
In mijn loopbaan ben ik 42 jaar werkzaam geweest als planoloog/landschapsdeskundige bij een Landschapsarchitectenbureau. In die hoedanigheid heb ik o.a. meegewerkt aan de landschapsanalyse van Noord -en Midden-Limburg tbv het provinciale streekplan voor dat gebied en heb ook veel lokale projecten begeleid wat de ruimtelijke inpassing betreft. Landschappelijke kenmerken vormden toetsingskader bij de planontwikkeling.
De opgedane feitenkennis aangaande geomorfologie, landschapsontwikkeling, cultuurhistorie en archeologie, breng ik graag onder uw aandacht opdat u deze kunt meenemen in uw afweging tot besluitvorming inzake het voorliggende verzoek.
In mijn beschouwing neem ik het dorp Buggenum en het omringende landschap als één samenhangend ensemble. Het is een unieke setting met bijzondere landschappelijke en cultuurhistorische kenmerken zoals zal blijken uit de nadere uiteenzetting.

Het dorp Buggenum is ontstaan in de Maasdalrand, een steilrand die in hoogteligging de overgang vormt tussen de Maasdalbodem en hogere gronden. Als regenrivier heeft de Maas een sterk wisselend afvoerpatroon en vormt de steilrand de natuurlijke grens van het oorspronkelijk onbedijkte Maasdal.
De Berik- en Dorpsstraat vormen, liggend in de steilrand en het reliëf volgend, de hoofdontsluiting van het dorp. Ongeveer parallel aan die hoofdwegen is op de achterliggende hogere gronden een tweede wegen- en padenpatroon ontstaan

(Roffertpad, Bergstraat, Holstraat en Eindpad); een derde eveneens parallel verlopend ontsluitingspatroon wordt gevormd door Haenpad, Wijtjensvoetpad en Groeneweg (zie bijlage 1).
De karakteritieke eenzijdige bebouwing van Berik- en Dorpsstraat is een logisch gevolg van de regelmatig voorkomende overstromingen van het lager gelegen Maasdal. Bij de meer extreme waterstanden waren Berik- en Dorpsstraat nl niet meer bruikbaar en ontstond op de achtergrens van die huispercelen een padenpatroon om de huizen bereikbaar te houden vanaf de hogere, niet overstromende, gronden. Het was een vorm van burenhulp, in de volksmond vluchtpaden genoemd. De paden waren afgebakend met hagen. Het onderhoud van het hagen- en padenstelsel was bij gemeentelijke keur opgedragen aan eigenaren en de gemeente hield jaarlijks de zogeheten "schouw".

Vanaf de jaren 80 van de vorige eeuw krijgt de overheid bij ruimtelijke planning meer aandacht voor landschap, cultuurhistorie en archeologie.
In 2000 schrijft de provincie Limburg een wedstrijd uit met de titel "Erfgoed al goed". BddEh heeft hierop ingeschreven met het vluchtpadenstelsel en is bekroond als winnaar (zie bijlage1 en 2). Gebleken is dat het vluchtpadenstelsel als zeldzaam en uniek wordt gekwalificeerd, op hoofdlijnen nog nagenoeg compleet en herkenbaar is en vanwege zijn aard én functie van grote cultuurhistorische betekenis.
En tweede erkenning van de unieke cultuurhistorische waarde van het padenstelsel is als BddEh in het kader van de rijksnota "Belvedere"", in 2001, een subsidie krijgt toegewezen voor het onderhoud van het padenstelsel (ca f 60.000,=). Cofinanciering is voorwaarde en Gemeente Haelen (financieel) en BddEh (informatiebord, zie bijlage 2) dragen bij.
In 2010 publiceert dr Hans Renes -historisch geograaf en bijzonder hoogleraar aan de UVA-, na onderzoek, een artikel over de vluchtpaden in het Historisch Geografisch tijdschrift (28e jaargang nr 4). In de inleiding stelt hij zichzelf de vraag hoe bijzonder de paden zijn. Op basis van de gebruikelijke criteria: zeldzaamheid, herkenbaarheid, gaafheid, kenmerkendheid en samenhang is zijn conclusie dat het vluchtpadenstelsel zeer bijzonder is en er alle reden zijn om het stelsel te behouden. Het tijdschrift is door BddEh bij brief van 10 januari 2011 naar het college van de fusiegemeente Leudal gestuurd. BddEh bepleit daarin wederom het padenstelsel te behouden.
In het recentelijk in ontwikkeling genomen bouwproject op het achterliggende terrein van de voormalige boerderij Noenever is, een in de jaren 1960 onttrokken deel van het pad "In de Háóf", hersteld. Dit is een teken dat ook voor de inmiddels gefuseerde Gemeente Leudal behoud en herstel van cultuurhistorische elementen een serieus punt van beleid is.

Dat Buggenum en omgeving cultuurhistorisch gezien een oud landschap is, dat door de eeuwen nauwelijks grote ingrepen heeft gekend blijkt uit historische kaarten en de

periodiek uitgegeven topografische kaarten (zie bijlagen : gemeentekaart Buggenum, tranchot kaart ca 1810, top kaart en 1840, 1890, 2000, bijlagen 3 t/m 7).
Vanuit het dorp is het Maasdal ontsloten door de Groezeweg, die de eerdergenoemde steilrand volgt in noordelijke richting. Het Buggenummerveld is van oudsher ontsloten door de Gooreweg, de Meiboomkensweg, de Spirwit, de Holpotter, de Arixweg en de Wijnaardenweg . Al deze wegen lopen nagenoeg noord-zuid, min of meer parallel aan de Maas en liepen door over het aangrenzende Zwaarveld in de voormalige gemeente Neer. Dit ontsluitingspatroon van wegen wordt ook wel spinragstructuur genoemd. In de jaren 1960 is het wegenpatroon in het Zwaarveld omgezet in een landbouwkundig rationeel blokpatroon (zie kaart 2000, bijlage 7). Het Buggenummerveld is toen bewust niet in die ruilverkaveling meegenomen.
Eind jaren 1990 wordt in het Buggenummerveld een RAK uitgevoerd (Ruilverkaveling met Administratief Karakter). Bij de kruising Spirwit/Meiboomkensweg herinnert een gedenksteen met inscriptie aan deze "snelste ruilverkaveling van Nederland" (zie bijlage 8). In het ontwerpplan van de RAK (nov 1998) wordt o.a. vastgesteld dat het Buggenummerveld bijzondere kenmerken heeft die van cultuurhistorische, landschappelijk ruimtelijk en archeologische betekenis zijn en behouden dienen te blijven. Genoemd zijn de wegenstructuur, de openheid, het reliëf in de Maasterrassen en de archeologische betekenis. Wat dat laatste betreft wordt het voorkomen van een waardevol archeologisch terrein in de zuid-oosthoek van het gebied genoemd. Vrij recent is opdracht verstrekt voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek op genoemde locatie. Het onderzoek wordt gefinancierd (ca € 25.000,=) uit het zogeheten "Compensatiefonds Nunhems Zaden", dat beheerd wordt door de Gemeente Leudal.

In recreatief opzicht is voor het Buggenummerveld nog vermeldenswaard dat BddEh een wandelroute heeft uitgezet, het BuggenumsBuitenOmmetje (zie bijlage 9). Bij de Bouxweerd werd een vogelkijkwand/schuilgelegenheid gebouwd en bij de kruising Spirwit/Meiboomkensweg kwam ook een schuilgelegenheid. Vertrekkend vanaf het kerkplein liep het ommetje over Dorpstraat, Groezeweg, Bouxweerd*, Zwaarveld*, Hagendoorn*, Meiboomkensweg, Spirwit, Poelakkerweg, Nussestraat, kerkplein. (* deze wegen waren toen nog Gemeente Roggel en Neer). De Spirwit is in de route opgenomen om de wandelaar kennis te laten nemen van het reliëf in dit deel van het veld. De veldwegen werden, met instemming van de Gemeente Haelen voorzien van bordjes met de historische namen. De cofinanciering bestond uit europees- , provinciaal- en gemeentelijk geld. Het Ommetje is vanwege de verdergaande ontgronding aangepast en nadien opgenomen in wandelknooppuntennetwerk

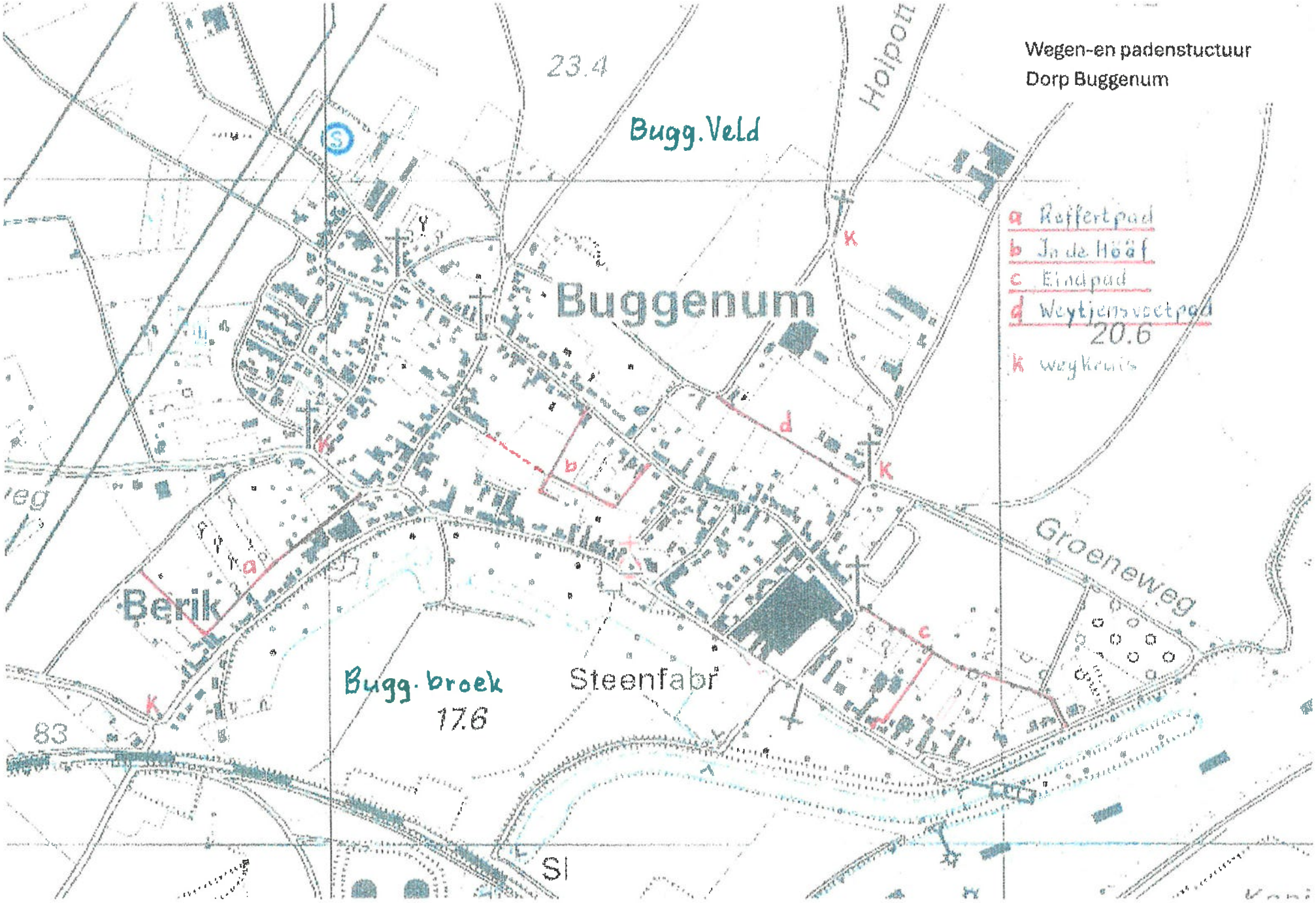
Het verzoek tot onttrekking is ingegeven door het feit dat de dijkaanleg om Buggenum te vrijwaren van overstroming een perceel gaat doorsnijden en die ingreep zou schadelijk zijn voor het betreffende bedrijf. Het betreft hier een melkveebedrijf zonder weidegang van het melkvee.

Het is echter zeer de vraag of per saldo de onttrekking profijtelijk zal zijn voor het bedrijf. Gezien de cultuurhistorische betekenis zullen aan de vergunning tot in cultuur nemen voorwaarden moeten worden verbonden. Gedegen archeologisch onderzoek en toezicht bij de uitvoering zullen noodzakelijk zijn. Die kosten zullen gedragen moeten worden door het bedrijf. Kortom er zal eerder sprake van groot financieel nadeel in plaats van marginaal exploitatievoordeel.
Daarnaast is bij belangenafweging ook het volgende van betekenis. Bij uitvoering van infrastructurele werken, zoals hier de dijkaanleg, is gebruikelijk, dat naast aankoop van de benodigde gronden, ook de bijbehorende bedrijfsschade (zoals minder bedrijfsoppervlakte/opbrengstderving, kavelsdoorsnijding) wordt vergoed.

Samenvattend:
Het dorp Buggenum met het Maasdal, het Buggenummerbroek en het Bugenummerveld vormen in landschappelijk opzicht een uniek ensemble met uit cultuurhistorisch-, archeologisch- en ruimtelijk opzicht hoogwaardige en te behouden elementen.
Amputatie van een deel van de Spirwit betekent een verminking van het zeldzame cultuurhistorisch wegenpatroon.
Dát ruimtelijk verlies aan landschappelijke kwaliteit weegt niet op tegen het vermeende bedrijfsvoordeel.
Het onverhoopt inwilligen van het verzoek is strijdig met het geldende ruimtelijk beleid dat beleid behoud en versterken van ruimtelijke kwaliteiten voorstaat.

Alle wijsheid toegewenst bij uw besluitvorming en met vriendelijke,
Harrie Sleutels
18 januari 2026, De Volte 21, 8252GB Dronten.

Bijlagen:
1. wegen- en padenstructuur dorp Buggenum
2. informatiebord
3. gemeentekaart Buggenum
4. tranchotkaart ca 1810
5. topografische kaart 1840
6. topografische kaart 1890
7. topografische kaart 2000
8. RAK steen
9. BuggenumsBuitenOmmetje

Wegen-en padenstuctuur
Dorp Buggenum
a Reffertpad
b In de Hööf
c Eindpad
d Weytjensvoetpad
k weykruis
23.4
Bugg. Veld
Holpot
Buggenum
20.6
Groeneweg
Berik
Bugg. broek
17.6
Steenfabr
83

BUGGENUM VERGROEID MET DE OEVER VAN DE MAAS

vluchtpaden

opdat men met droge voeten aan het dagelijks verkeer kon deelnemen of naar de kerk kon gaan ontstonden vroeger vluchtpaden die nu nog terug te vinden zijn op de hoger gelegen gronden

DORP AAN DE RIVIER

Buggenum is ooit ontstaan aan een buitenbocht van de rivier de Maas. Aan de rand van het rivierdal, op de overgang naar de hogere gronden koos men een woonplek. Hier zijn de huizen gebouwd met zicht op het Maasdal.

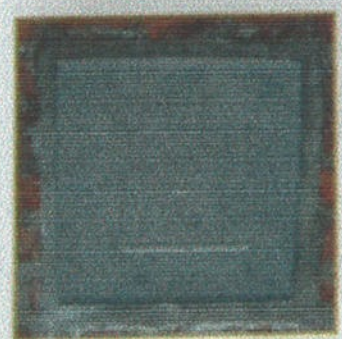
HOOG WATER

De Maas is een regenrivier die droge tijden kent. Er zijn ook tijden dat het Maasdal van rand tot rand is gevuld. Het water stijgt dan wel zes meter. Tot een hoogte van vier meter zijn de huizen nog veilig. De hoofdweg aan de voorkant loopt wel onder water. Via de hoger gelegen erven achter de huizen kan men nog met droge voeten thuis komen. Op die plaatsen zijn de 'vlucht'paden ontstaan. Ze waren er niet alleen voor het dagelijks contact maar ook voor de gang naar de kerk. De verscholen ligging maakt dat ze voor een niet inwoner onbekend zijn gebleven.

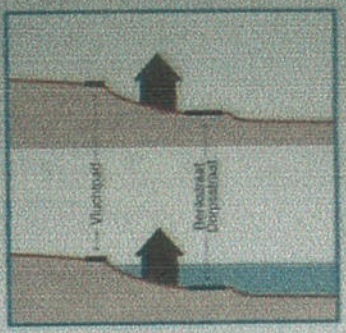
KADEAANLEG

De watersnoden van december 1993 en januari 1995 waren zo ingrijpend dat besloten is tot aanleg van kades langs de Maas. Vanaf 1996 is het dorp Buggenum daardoor redelijk beveiligd.

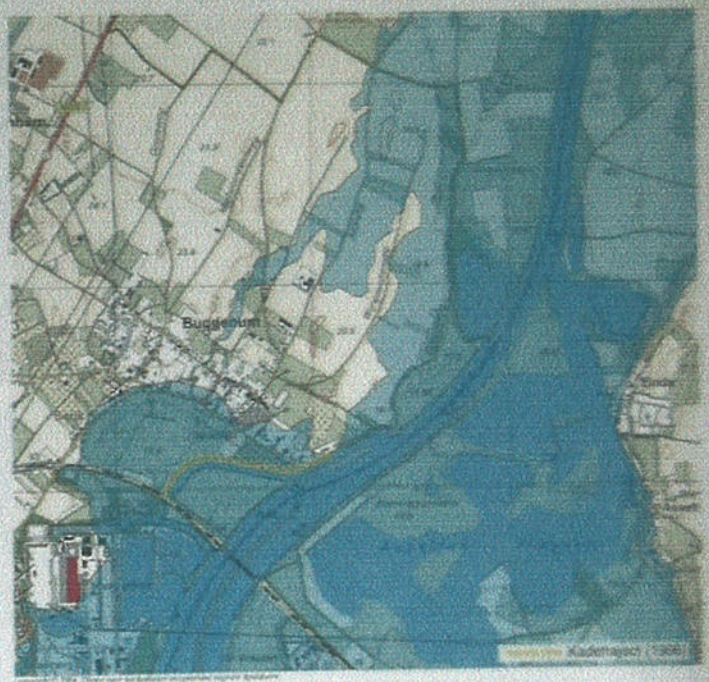

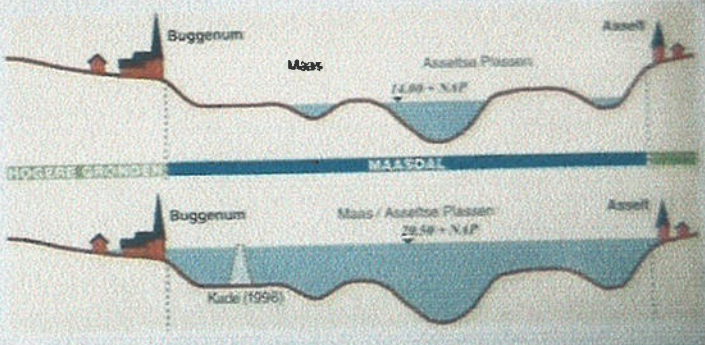
WATERSTENEN EN MONUMENT

Overstromingen gaan **hand** in hand met evacuatie. **Waterstenen** en andere **vermerkingen** aan de huizen **zijn op vele plaatsen** stille getuigen **van die ingrijpende** ervaringen. De aanleg **van de kade** is als gedenkwaardige gebeurtenis vastgelegd in een monument op het kerkplein. Uitgevoerd in kortonstaal vermeldt het **de meest markante** waterstanden en bijbehorende jaartallen.

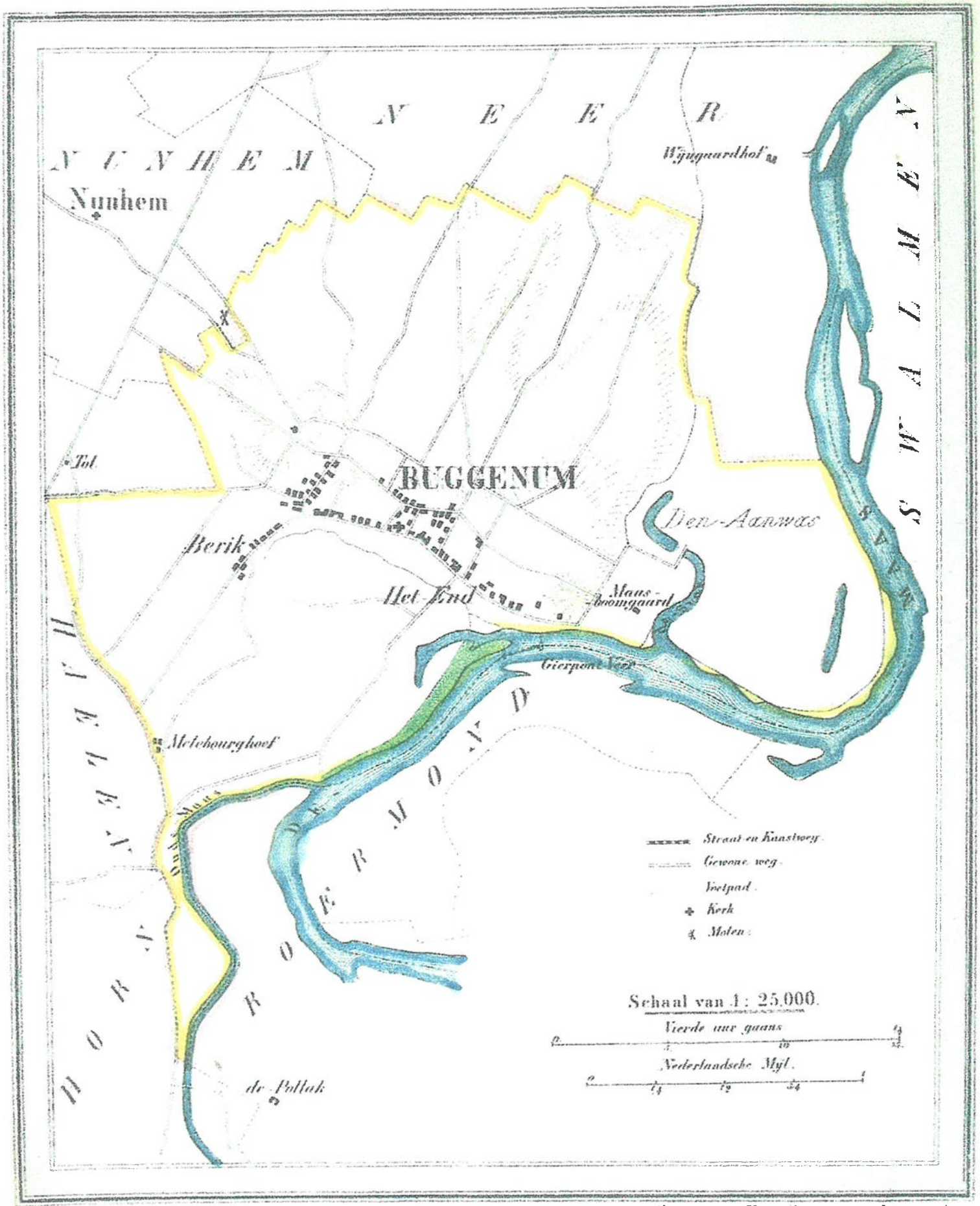

HENDRIKS WIELERS BUGGENUM
Rabobank
Van Nieuwenhoven
Kleiwarenfabriek Buggenum B.V.

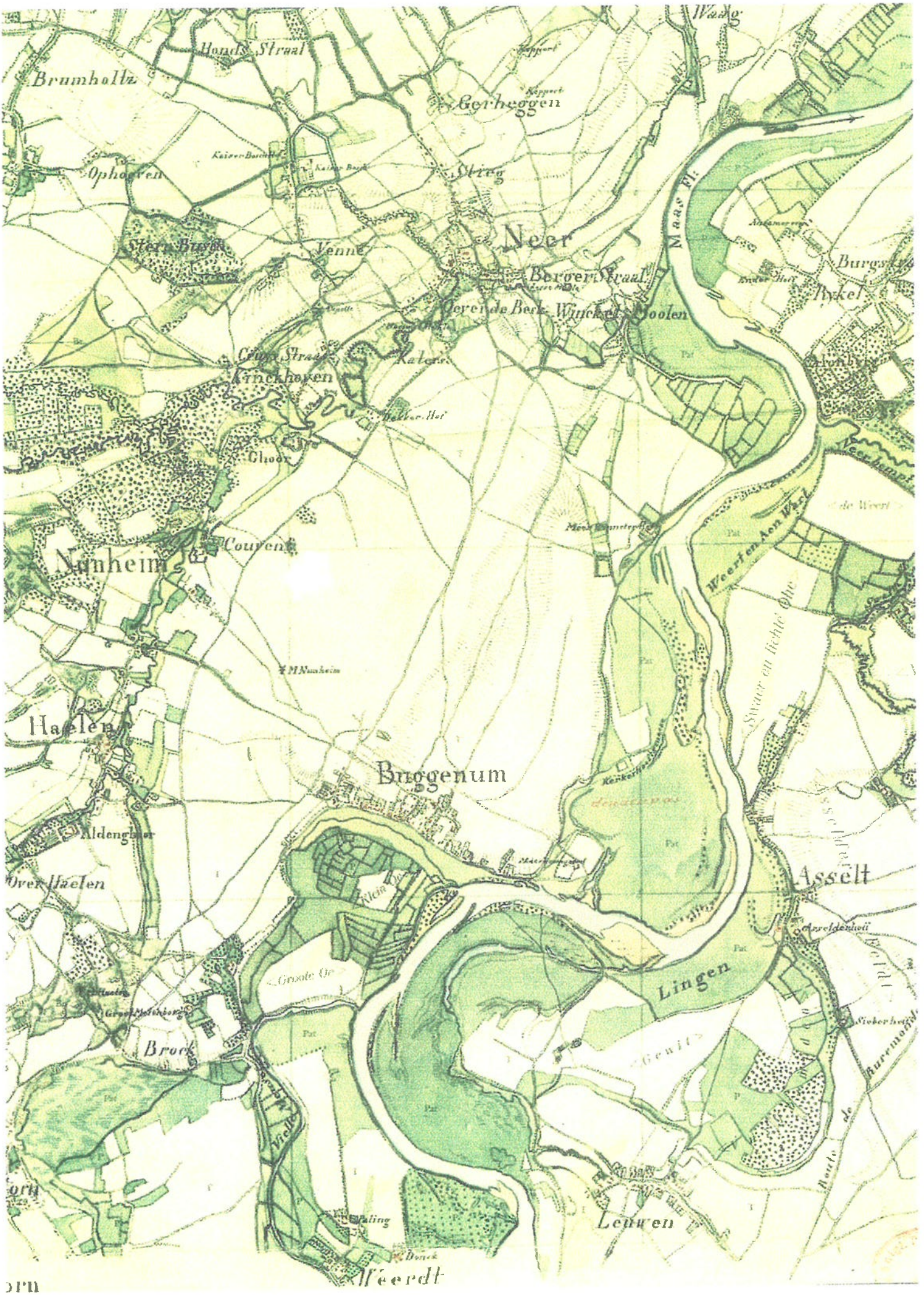
PROVINCIE LIMBURG. GEMEENTE BUGGENUM.

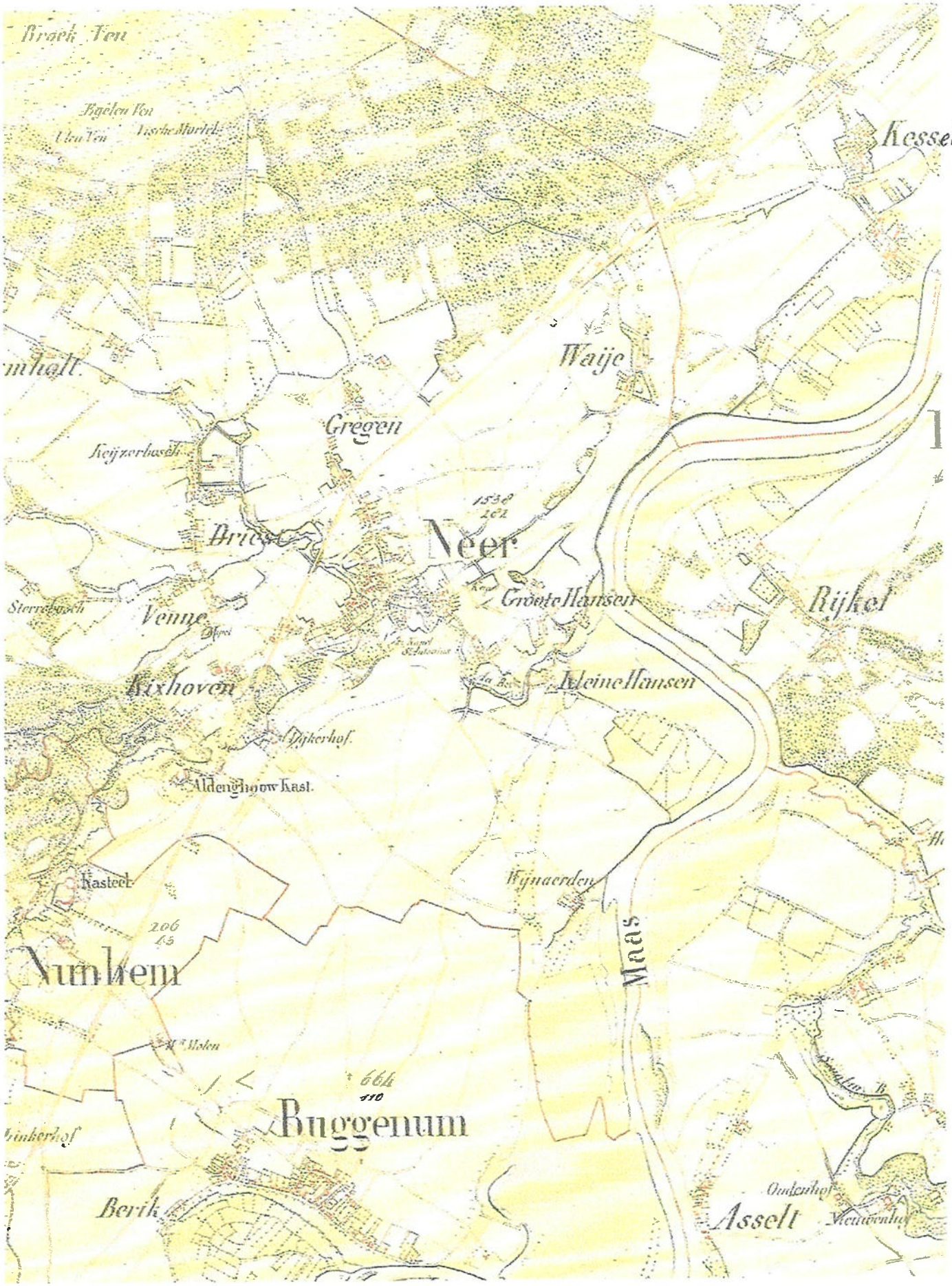

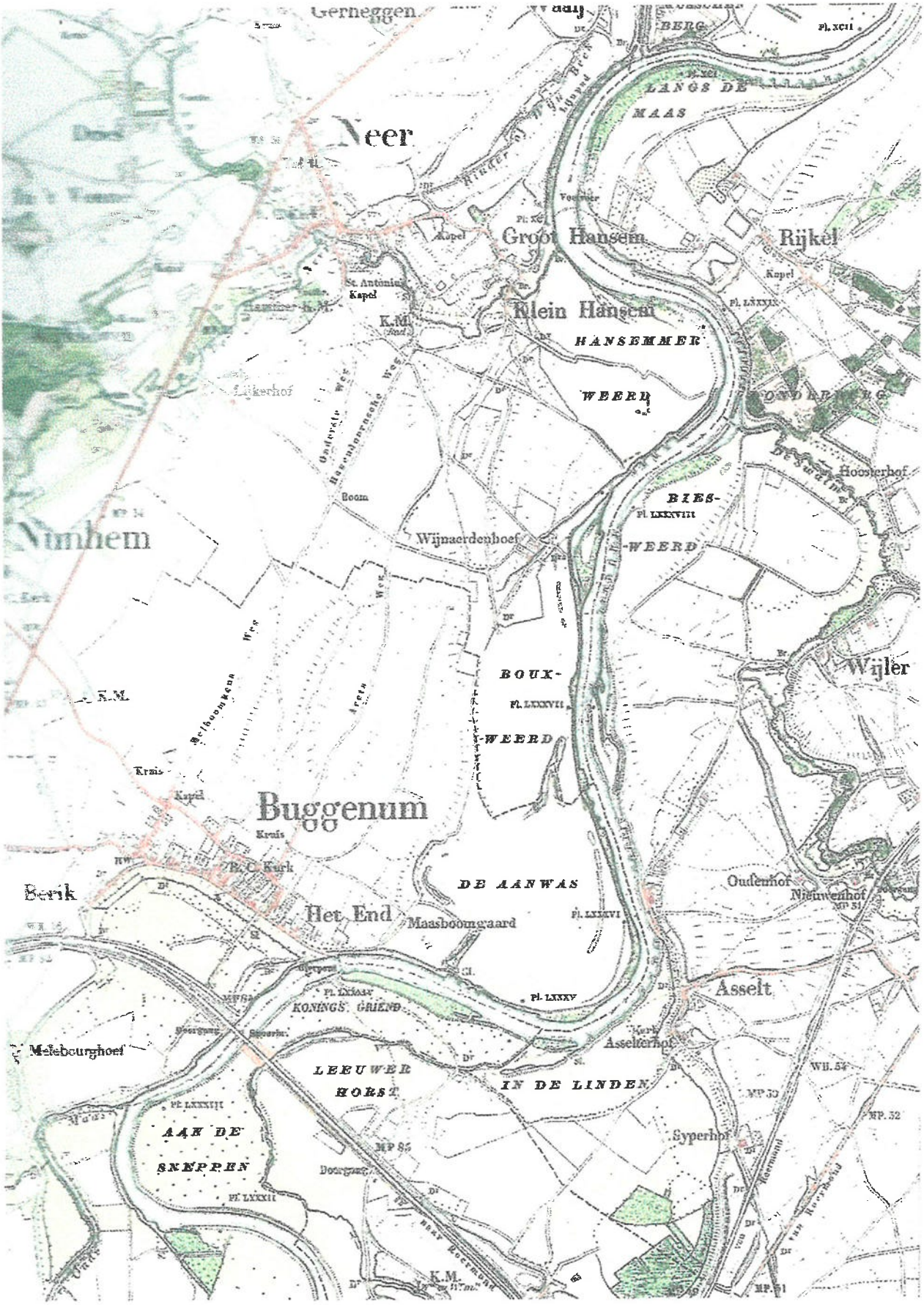
Geteekend door J. Kuyper.

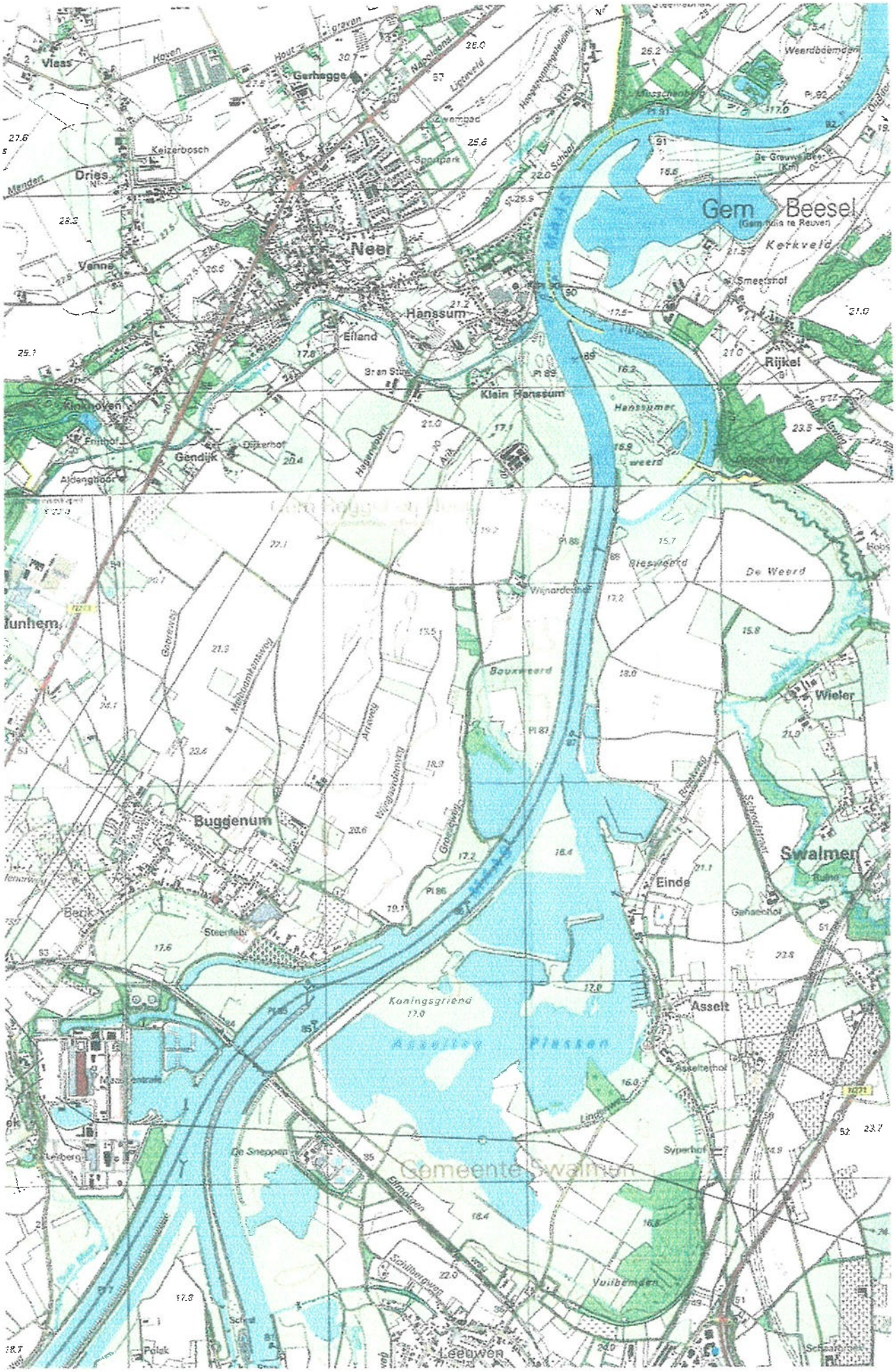
517 Bunders. 700 Inwoners.

Uitgave van Hugo Suringar te Leeuwarden

Brumholtz
Gerheggen
Ophoven
Neer
Venne
Berger Straal
Oeren de Berk
Wincker Boolen
Burgsteyl
Ykel
Cruyn Straal
Kinckhoven
Cloon
Couvent
Nunheim
Weerd aen Wael
Haelen
Broggenum
Aldenghoor
Over Haelen
Asselt
Lingen
Brock
Leuwen
Veerdt

Kessel Eijk
Waije
Gregen
Keijzerhaseh
Neer
Groote Hansen
Rijkel
Venne
Kixhoven
Kleine Hansen
Aldenghoow Kast.
Kasteel
Wynaerden
Maas
Nunhem
Buggenum
Berik
Asselt

Gerneggen
Neer
LANGS DE MAAS
Groot Hansem
Rijkel
Klein Hansem
HANSEMMER WEERD
Hoosterhof
BIES-WEERD
Wijnaerdenhoef
Nimhem
Wijler
BOUX-WEERD
Buggenum
Berk
Het End
Maasboomgaard
DE AANWAS
Oudenhof
Nieuwenhof
Asselt
Asselterhof
KONINGS GRIEND
Meisbourghoef
LEEUWER HORST
IN DE LINDEN
AAN DE SNEPPEN
Syperhof

Vlass
Gerhagge
Dries
Keizerbosch
Neer
Venne
Hanssum
Eiland
Klein Hanssum
Rijkel
Gem Beesel
Kerkveld
Smeetshof
Weerdbaemden
De Weerd
Wieler
Swalmen
Einde
Asselt
Buggenum
Berik
Steenfelt
Koningsgriend
Gemeente Swalmen
Leeuwen
Pölak
Gendijk
Kinkhoven
Aldengtoor
Wijnardeshof
Bouxweerd
Gieswerd
Hanssumer weerd
Asseltshof
Syperhof
Vuilbemden
De Sneppen

Wandelroute BuggenumsBuiten Ommetje
Afkortingsroute
Gemeentegrenzen tot 1942
Gemeentegrenzen 1991
Per 2007 Gemeente Leudal
Schuilhut
Vogelkijkwand, Picknickset
Parkeerplaats Kerk
Parkeerplaats + picknickplaats
Gem Roggel en Neer
(Gemeentehuis te Roggel)
Buggenummerveld
Bouxweerd
Haelen
Buggenum
Berik
Buggenummerb
U staat hier
Sie stehen hier
Koningsgriend
1 Kilometer
Onderste weg
Zwaerveld
Melboomkensweg
Spirwitweg
Halpotterweg
Anxweg
Wijnaardenweg
Groezewan
Weytjens voetpad
Groenewed
Eindpad
Poelakker
Gandijk
Oendijk
Hagendoorn
Arik
Rottestraat
Klein Hansum
Wijnerdelh
Bouxweerd
Pl 86
Pl 87
Pl 88
20.4
21.0
17.1
22.1
19.2
20.7
19.5
22.0
23.4
18.9
20.6
17.2
18.4
23.7
17.0